

Gajdó Ágnes

„...halk szavú ember volt”

Baka István és az előszállási Kincskeresők

(*Kapcsolatfelvétel*) Az előszállási Kincskereső Klub az országban az elsők között, 1974-ben alakult Gajdó András magyartanár vezetésével, kezdetben az irodalmi szakkör keretein belül működött. A Szegeden szerkesztett, 10–14 éveseknek szóló gyermek- és ifjúsági folyóiratot a megalakulásától kezdve előfizették, s rendszeresen forgatták a szakköri foglalkozásokon, de magyarórán is. Részt vettek a lap irodalmi pályázatain, gyakran értek el sikereket. A legelső Kincskereső-tábort Zánkán rendezték, oda is meghívást kapott egy előszállási diák. Később egyre szorosabb kapcsolat alakult ki a szerkesztőség és a klub között. Meghívták a lap egyik munkatársát, látogasson el a kis Fejér megyei faluba, hogy a gyerekek közelebről is megismerjék a lapkészítés menetét, a szerkesztési elveket, s hogy közelebb kerüljenek a *Kincskereső* szellemiségéhez.

A látogatást megelőzően Baka István két levelet küldött a szakkör vezetőjének a *Kincskereső* fejléces papírján, írógéppel írva.

Kedves Gajdó András!

Elnézést kérünk, hogy előző levelére idáig nem válaszoltunk, de a szokásos év eleji hajrá miatt egyikünknek sem volt módjában utazni. Október 25-én vagy november 8-án tudnánk valakit küldeni, kérem, írják meg, melyik dátum felel meg jobban.

A két kislány dolgában intézkedtünk – a jutalom-előfizetések a Kiadó révén jutnak el a címzettekhez, nem rajtunk, adminisztratív félreértésen múlhatott a jutalom elmaradása.

Szívélyes üdvözzel:

Baka István

Kedves Gajdó András!

Sajnos, időpontmódosítást kell kérnem – 25-re „beugrott” egy más, többünket érintő program. November 8-án (illetve azon a héten bármikor) tudna menni valaki – s mivel én vagyok általában a valaki, valószínűleg én megyek.

Oklevelet eddig azért nem kapott senki, mert egyszerűen nem lehetett hónapokig beszerezni. A jutalom-Kincskereső ügyében írtunk a Központi Lapterjesztőnek (ahová megadták a két kislány nevét és címét). Az oklevél a napokban megérkezik. Reméljük, a Kincskereső is.

Tisztelettel:

Baka István

A találkozás létrejött, Baka 1976. november 8-án utazott Előszállásra. Az irodalmi szakkör naplójába a következőt írta:

Gratulálok az irodalmi szakkör jó munkájához; remélem, ezután is jó kapcsolat lesz a szerkesztőség és az előszállásiak között.

Baka István

Előszállás, 1976. XI. 8.

A Fejér Megyei Hírlap 1976. november 20-i számában a következő rövid cikk jelent meg:

Találkozó

Iskolánk, az előszállási általános iskola irodalmi szakköre régóta kapcsolatban van a Kincskereső szerkesztőségével. E kapcsolat láncszemeként látogatott hozzánk Baka István, a lap prózai szerkesztője.

A szakkörösök másorral köszöntötték a vendéget, aki a folyóiratról beszélt, s válaszolt a pajtások kérdéseire, majd öt pajtásnak – sorsolás útján – ajándékkönyvet adott. A találkozón szavallatokkal a 2. osztályosok működtek közre. Végül fénykép készült a találkozó résztvevőiről.

Sok, ehhez hasonló összejövetelt szándékozunk a jövőben rendezni.

Szakács Ildikó

A szakköri naplóban *Találkozás Baka Istvánnal, a Kincskereső egyik szerkesztőjével* címmel a következő rövid összefoglaló született:

November 8-án délelőtt izgatottan gyülekeztünk az úttörőszobában. Kedvenc lapunk, a Kincskereső egyik szerkesztőjét, Baka Istvánt vártuk. Amint megérkezett, riportot készítettünk vele. Legnagyobb csodálkozására csupa olyan kérdést tettünk fel neki, amit meg fognak valósítani: „Miért változtatják meg a címlapot? Milyen pályázatokat írnak ki az idén? Indítanak-e új rovatokat?”

Persze, ez nem véletlen, mert például a folyóirat borítóját is az olvasók kérésére újítják meg. A hintaló alakú pegazust túl gyerekesnek találták, pedig a lap a 10–14 éveseknek készül. Ezért januárban teljesen új köntösben megjelenő Kincskeresőt kapunk kézhez. Csakhogy a nyomtatás nem olyan egyszerű! Mint vendégünk elbeszéléséből hallottuk, egy-egy szám elkészítése 3 hónapig tart. A nyomtatást megelőzi a megfelelő versek kiválogatása, a rajzok, a színezés előnyomása, a betűtípusok külön szedése. Ez nem kis munkával és fáradsággal jár. Hát még most, hogy új címlapot, fejléceket és új rovatokat szeretnének indítani! Hogy ebben az évben milyen pályázatokat hirdetnek, azt már most tudják. Decemberben azt a felhívást fogja közölni az újság, hogy írjunk legkedvesebb regényhősünkről.

Baka István mesélt a szerkesztőség munkájáról, tagjairól, az egyes rovatok megszületéséről.

A találkozó végén öt könyvet sorsolt ki a jelenlevők között. Hármat a kisdobosok nyertek: Taba Zsolt, Fülöp Tamás, Ósi Melinda, de két úttörőnek – Nagy Ilona és Lak Borbála – is kedveztet a szerencse.

Hogy ennek az érdekes délelőttnek emléke még sokáig megmaradjon, iskolánk előtt egy pár fénykép készült a vidám társaságról.

Svetics Ildikó

(Kincskereső-tábor, Szeged) Az 1977-es Kincskereső-táborba öt diák kapott meghívást: Kovács Margit, Sipos Ildikó, Svetics Ildikó, Szakács Ildikó és Gajdó Tamás.

Baka István a táborban költőkurzust tartott. A zárófoglalkozáson megjelent a Magyar Televízió stábja, Szabó Éva vezetésével, és összefoglaló adást készített, amelyet szeptemberben sugároztak. A programban három vers hangzott el, ebből két előszállási kislányé. Sipos Ildikó versét Verebes István, Svetics Ildikóét, a *Nyári felhőket*

Vándor Éva tolmácsolta. E két vers a *Kincskereső* 1977. szeptemberi számában nyomtatásban is megjelent.

Sipos Ildikó: Vihar

*Zöld bokrok kék homályában játszanak a szellők,
meg-megrezzen a fehérfejű margaréták dereka,
gyorsabb táncot jár már a szél, libegnek a nyárfák kontyai,
éjsötét felhők hánykolódnak az ég felkorbácsolt tengerén,
megbomlott fátyola: elered a dús hajú eső,
felriad álmából a fűszál, rémülten néz a fákra,
peng az eső sarkantyúja, cikázik a villám haragja,
csattan az ostor, rohan a felhőnyáj.
S egyszerre csak
előbújik a Nap, mosolyog sugár-bajusza alatt,
elfelejti a mező, hogy itt az előbb eső szakadt.*

Svetics Ildikó *Égi egerek* című verse a *Tábori Kincskereső* harmadik számában kapott helyet:

Égi egerek

*Lyukas az ég bársonytakarója
Kirágták a csillagegerek
Ím, itt már a fényes macska
Az majd rendet teremt.*

*Egyre lejjebb tereli a Hold-cirmos
A ragyogó kis pontokat
Le az ég mélykék tengeréről
Nehogy bajt okozzanak.*

Baka e vers első két sorát használta fel *Változatok egy gyerekversre* című költeményében, amely az 1994-ben megjelent *Sztyepan Pehotnij testamentuma* című kötetben, a *Szturnusz gyermekei* című ciklus élén olvasható. A költő lábjegyzetben emlékezett meg ihletforrásáról.

Változatok egy gyerekversre

*„Lyukas az ég bársonytakarója,
kirágták a csillag-egerek.”
Macska-isten odalopakodva
lesi őket; horpasza remeg.*

*Macska-isten, telihold-pofájú:
fény-bajusz és kráter-szájüreg...
Kiürült már minden tálka, vályu.
Mi maradt még? Csillag-egerek.*

*Lyuggatott az égbolt takarója,
örökebb az éhség, mint a fény.*

*Girhes egerek, ütött az óra,
nem jut többé bársony és remény.*

*Macska-isten, meddig ér az éhed?
A Tejút már bajszodon remeg.
Bendődbe – a Semmibe – beférnek
még a fölfalt csillag-egerek?*

*Macska-isten, macska-úr, mióta
leskelődsz az oduink előtt?
Csillag-lyukból ami fény kifolyna,
nyelved nyújtva mind felhörpölöd.*

*Hízol rajtunk, dögszagú; sugárból
háj lesz benned; a Galaktika
tekerődő bél-spirálisából
ürüléked rotytan: éjszaka.*

*Hogy az Örök Fényesség ledobja
szemfedőjét, egy remény lehet:
foszlik az ég lyukas takarója,
szétrágnak mi, csillag-egerek.*

Az idézett két sort Svetics Ildikó, egy akkor 13-14 éves, előszállási kislány írta az 1977. évi Kincskereső-táborban.

A kötetből Baka egy példányt küldött Ildikónak (precizítására jellemző, hogy előbb gondosan korigálta a kötetben található két sajtóhibát...), a következő dedikációval:

*Svetics Ildikónak
a lopott két sort
megköszönve, sok szeretettel
Baka István
94. V. 10.*

*

Érdekesség, hogy az 1983-as, Trencsényi László szerkesztette *Kincskereső táborvezető-kézben* című módszertani kiadványban Baka István írása is helyet kapott: *Költőiskola a Kincskereső-táborban*. A költő sajátos, fanyar humorával kezdi tapasztalatainak összegzését: „A cím első szava természetesen időzőjelben értendő. Sohasem akartam tizenéves »költők« rajait rászabadítani e versfaragókban amúgy is bővelkedő országra. Az igazi szándékunk versértő olvasók nevelése volt, s véleményünk szerint a verscsinálás a versértés alapiskolája (s nem fordítva, ahogyan sokan képzelik).”

Az előszállási Kincskeresők szempontjából a következő szakasz a lényeges: „Végezetül néhány példa a tábori metafora-játékokon keletkezett művekből. Mindegyiket olyan gyerek írta, aki egyébként nem foglalkozik versírással (hacsak a táborban nem kapott kedvet hozzá, de ennek – s ez megnyugtató is – azóta nem sok jelét tapasztaltuk, az írást azok folytatták, akik a táborba is költőként érkeztek).”

Svetics Ildikó: Nyári felhők

*Jó a nyári eget nézni,
hogyan úsznak a habhajók,
mint megannyi apró csónak.*

*Fodros szoknyás lány libeg át
Napkirály kék udvarán,
ruhájának fehér selyme
lágyan kúszik oldalán.*

*Egyre sötétül az égi út,
gyorsul a felhő-menet,
s a kedves, játszi fellegekből
alakul egy hadsereg.*

*Élenjáró fő-fő felhő-generális
kiadja a tűzparancsot,
s mordul egyet a sereg,
eső-puskaporral tüzelnek a fellegek.*

*Nyakamra hull a nyári zápor,
milyen langyos, kellemes!
És közben még azt is láttam,
hogy készül egy hadsereg.*

E vers olyannyira tetszett Baka Istvánnak, a szerkesztőnek, hogy a *Kincskereső* 1977 évi egyik számában megjelent gyerekíráások közé is beválogatta.

A táborban az előszállási gyerekek nagyon jól szerepeltek, sorra nyerték a különböző vetélkedőket. A gyerekek teljesítményéről Baka is elismerően nyilatkozott, az irodalmi szakkörösök naplójába a következőt jegyezte be:

Nagyon jó volt közelebről is megismerni a nagyszerű előszállási gyerekeket. Kívánom, hogy ezután is ilyen nagyszerű szellemben éljenek és dolgozzanak, s szeretettel várjuk őket jövőre is.

Baka István

77. VI. 30.

*

Ugyancsak 1983-ban adták ki a *Kincskereső klubvezetőkézből* című vékonyka füzetet, amelyet Baka István szerkesztett. A *Bevezetőt* a folyóirat főszerkesztője, Grezsa Ferenc írta: „A *Kincskereső* nemcsak folyóirat, nemcsak az ifjúsági irodalom intézménye, hanem mozgalom is. Annak a törekvésnek tán legszebb, legéletrevalóbb hajtása, melyet idestova másfél évtizede Darvas József az Olvasó Népeért névre keresztelt. (...) A *Kincskereső*-klubok országos mozgalma serkentően és termékenyítően hat a folyóirat munkájára is. A pályázatok, a lassan hagyományossá váló decemberi gyerekszámok, a nyári táborok anyagában – az olvasói közvélemény érvényre juttatásában – a szerkesztés egyre inkább közös tevékenységgé válik. (...) Nyári táborunk 1982-ben vált először országos *Kincskereső*-klubbá.

Életéről az itt közzétett beszámolók, programok, forgatókönyvek és módszertani javaslatok tanúskodnak. Közkinccsé tesszük őket a meglévő és leendő Kincskereső-klubok patronáló tanárai, diákoezetői és tagjai számára – okulásul és ihletésként. Forgassák, tanulmányozzák szeretettel. Ne receptként, hanem továbbgondolható véleményként.” (3.)

*

(Visszaemlékezések) A 77-es táborban részt vett előszállási lányok harmincöt év távlatból is örömmel emlékeznek vissza a szegedi eseményekre, élményekre, a csöndes és szerény Baka Istvánra.

„A táborból leginkább a báb szakkörre emlékszem. Fakanalakból készítettük a bábokat, és tanultunk egy-két új dalt, amire »táncoltunk« a bábokkal együtt (a Varga Pista bő gatyája, sugyári-gya... kezdetű dalra különösen élnen emlékszem). Egy népdalos-néptáncos előadással készültünk a nagy bemutatóra, amikor az egész tábor előtt kellett szerepeelnünk. Azt hiszem, sikerünk volt, de erre nem mernék megesküdni, mert csak az előadás előtti lázas izgalomra emlékszem. A versíró szakkörrel kevésbé összefüggő emlékeim vannak – gondolom azért, mert az nem volt olyan látoányos és aktív, mint a bábozás. Emlékszem, hogy nem volt könnyű verset írni. Főleg elkezdni. De kaptunk segítséget, ha elakadtunk, és néha jött az ihlet is. A végén élvezet volt látni, hogy egy vers született a kezem alatt. Baka Istvánról leginkább a szakállára emlékszem, ahogy járt körbe, odahajolt hozzánk és beleolvasott a készülő műbe. Kedves volt, segítőkész, mintha egy tanárunk lett volna – de tudtam, hogy egy igazi, élő költő, és emiatt kicsit szorongva mutattam meg, amit írtam. Emlékszem, mennyire meglepődtem és milyen büszke voltam, amikor megtetszett neki egyik versem első két sora. A tévéfelvételtől meg az maradt meg bennem, ahogy Vándor Éva az első sorokat egy szuszra mondja el a Nyári felhőkől – szinte hallom a hangletjétét.” (Svetics Ildikó)

„A táborban voltak különböző munkacsoportok, én a bábosoknál tevékenykedtem, azt is filmezték a tévések. A színészek versmondására nem nagyon emlékszem. Mindennap rendes napirend szerint kellett részt venni a foglalkozásokon, elég mozgalmas volt az élet. Éppen ezért rengeteg jó barátot szereztem, volt, akivel leveleztem utána. Fénykép is készült a táborozókról. Úgy emlékszem, még kincskeresős sapkánk is volt. A szegedi belvárosba, a főtérre és a nyomdába is kirándultunk együtt. A tábor nagyon meghatározó élmény volt nekem, mert ott kinyílt a világ a kis falusinak. A mi időnkben költőkkel találkozni, tévéstábot látni munka közben nem mindennapi dolog volt. És ezek az emberek nagyon kedvesen, türelmesen bántak velünk, gyerekekkel. Baka Istvánra halványan emlékszem, nagyon fiatal volt. A tábori körülmények kicsit misztikusak voltak, mert éjszaka az erdő hangjait hallottuk, a sötétbe ki se mertünk menni.” (Kovácsné Sipos Ildikó)

„Nagyon sok minden eszembe jutott, de ezek valószínűleg nem értékelhetők, mert nem is konkrét élmények, emlékek, hanem inkább érzések, amiket elég nehéz leírni. A Kincskereső-tábornak különleges hangulata volt, nem összehasonlítható az úttörőtáborokéval. Sokkal felszabadultabb, alkotóbb hangulat uralta. Mindannyian nagyon jól éreztük magunkat. Sajnos a televízió adására egyáltalán nem emlékszem. Baka István költőről is elég halvány emlékeim vannak: szakállas, szemüveges, halk szavú ember volt.” (Lendvai Kálmánné Kovács Margit)

„Az én emlékeim kifejezetten egy téma körül forognak: baleset érte a lábamat már az első napon. Kórházba vittek, összevarrták, nagy izgalmak. Egész életemben viselem a nyomát. Egy nagyon kedves, régésznek tanuló lány kísért el a kórházba. Összebarátkoztunk, évekig levelez-

tünk. Sok régészettel kapcsolatos könyvet olvastam el az ő biztatására, régész akartam lenni sokáig. Nem jöttem haza, végig ott maradtam a táborban. Bicegő lábbal mentem mindenhova, egy programból sem maradtam ki. Például, amikor bementünk a városba, a nyomdába meg városnézésre, a fiúk »gólyaviszi a fiát« cipeltek. A záróműsorban is úgy alakítottuk a színdarabot, hogy beleillett a sánta lábam. Baka Istvánról csak annyi jut eszembe, hogy majdnem elájultam a csodálattól, hogy ilyen nagy embert látok szemtől szemben. Hogy mennyire közvetlen hangon beszélgetett velünk. Biztosan megvan az a fénykép, amelyiken együtt állunk, talán autogramot osztogat. Nagy élmény volt még a tábortűz utolsó este. Csak azt tudom mondani, a mai napig büszke vagyok rá, hogy egy ilyen kis faluból eljutottunk oda, még a tévében is szerepeltünk.” (Szakács Ildikó)

*

A következő évben a mártélyi táborban hét előszállási Kincskereső vett részt, 1979-ben négy, majd öt, 1981-ben hat, 82-ben tíz, 83-ban négy. Az 1984-es klubtalálkozón Szegeden kilenc, 85-ben nyolc gyerek lehetett részese a felejthetetlen hangulatú tíz napnak. Egy évvel később, 1986-ban tizenegyen táboroztunk Szegeden. Baka a szakköri naplókba három évben is írt hosszabb-rövidebb bejegyzést:

Az 1978. évi Kincskereső-tábor emlékére. Nagy örömmel találkoztam ismét az előszállási gyerekekkel. Munkátokhoz további sikereket kívánok, s remélem, jövőre ismét találkozunk.

Szeretettel:

Baka István

Mártély, 1978. június 29.

Csatlakozom Simai Mihályhoz, s nem azért, mert a főnököm. Hasonlóképpen érzek én is a táborunkban őshonos előszállási Kincskeresők iránt.

Baka István

84. VI. 23.

A mindig kiváló előszállásiakkal való találkozás emlékére.

Baka István

Szeged, 86. VI. 23.

Az 1986-os táborra jól emlékszem, ötödikes diákként tíz osztálytársammal együtt utaztunk Szegedre, s *A három kecské* című színdarabbal készültünk. Hogy minden szereplő meglegyen, vendégművészeket kértünk föl más klubokból. Fergeteges bemutató kerekedett, a közönség hosszú percekig tapsolt. Baka István hangos kacagása ma is a fülemben cseng, nagyon élvezte az előadást.

A Kincskereső-táborokban több mint száz előszállási diák vett részt. Számos fénykép őrzi ezeknek a nyári napoknak az emlékét, de az írásos dokumentumok mellett a legfontosabb az, ami a szívünkben megmaradt. Huszonöt, huszonhét vagy akár harmincöt év elteltével is.